

มะเร็งเม็ดเลือดขาวชนิดเรื้อรังแบบมัยอีลอยด์; ซีเอ็มแอล

Chronic myeloid leukemia; CML

ผศ.นพ.เอกอมร เทพพรหม

อายุรศาสตร์สาขาโลหิตวิทยา

เกิดจากมีการสร้างเซลล์เม็ดเลือดขาวชนิดมัยอีลอยด์ในไขกระดูกมากผิดปกติ มีการดำเนินโรคที่ค่อนข้างช้า ไม่รุนแรงเหมือน มะเร็งเม็ดเลือดขาวชนิดเฉียบพลัน เป็นโรคที่มีความผิดปกติของโครโมโซมที่เรียกว่า ฟิลาเดลเฟีย ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนบางส่วนกันระหว่างแขนยาวของโครโมโซมคู่ที่ 9 และคู่ที่ 22 ทำให้เกิดโปรตีนที่ชื่อว่า bcr-abl ไปกระตุ้นให้เซลล์เม็ดเลือดขาวเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างไม่จำกัด

โรคนี้นับผู้ป่วยอายุ 15-50 ปี ประมาณร้อยละ 90 และร้อยละ 10 พบในผู้ป่วยอายุมากกว่า 50 ปี แต่ส่วนใหญ่อายุเฉลี่ยประมาณ 36-45 ปี พบในเพศชายมากกว่าหญิง ประเทศไทยพบว่า มีผู้ป่วย 1-2 คน ต่อแสนประชากร

สาเหตุของโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาวซีเอ็มแอลยังไม่ทราบแน่ชัด พบเพียงความปัจจัยเสี่ยงเท่านั้น ที่อาจกระตุ้นให้เกิดโรดดังกล่าว คือ สารกัมมันตรังสี โดยผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่ได้รับสารอะตอมมิคอบอม มีอัตราการเกิดโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาวชนิดเรื้อรังสูงกว่าคนปกติถึง 4-5 เท่า

อาการที่พบในผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวซีเอ็มแอล

จะมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากโรคอื่นๆ โดยมีลักษณะทางโลหิตวิทยา และทางอาการค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแบ่งอาการออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะเรื้อรัง ในระยะนี้ผู้ป่วยจะมีเซลล์มะเร็งเม็ดเลือดขาวสะสมอยู่เป็นจำนวนมาก ลักษณะของเซลล์ค่อนข้างใกล้เคียงเซลล์เม็ดเลือดขาวปกติ แต่ไขกระดูก ยังอาจทำงานได้เกือบปกติ เซลล์เม็ดเลือดขาวเหล่านี้พบทั้งในไขกระดูก กระ แสเลือด ตับและม้าม ซึ่งผู้ป่วยมักมาพบแพทย์ด้วยอาการไข้ เหงื่อออกตอนกลางคืน ซีด อ่อนเพลีย มีจ้ำเลือดออกตามผิวหนัง แน่นท้องหรือปวดท้องเนื่องจากตับและม้ามโต และปวดกระดูกในผู้ป่วยที่มีเม็ดเลือดขาวจำนวนมาก อาจมีอาการทางสมอง หายใจลำบากและตามองเห็นไม่ค่อยชัดได้ (จากมีเซลล์มะเร็ง ในสมอง ในปอด และ/หรือในลูกตา) ผู้ป่วยจะอยู่ในระยะนี้นานประมาณ 3-5 ปี ขึ้นกับการตอบสนองต่อการรักษา อนึ่ง อาการที่พบได้บ่อยในโรคระยะนี้ คือ มีไข้ อ่อนเพลีย น้ำหนักลด อึดอัดแน่นท้อง คลำก้อนได้ที่ชายโครงซ้าย (ม้ามโต) หรือบางรายอาจไม่มีอาการเลย แต่ตรวจพบเม็ดเลือดขาวสูงจากการตรวจสุขภาพทั่วไป

2. ระยะลุกลาม เป็นระยะที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงจากระยะเรื้อรังเป็นระยะรุนแรง ผู้ป่วยเริ่มมีอาการรุนแรงมากขึ้น ซึ่งอาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วหรือเกิดขึ้นอย่างช้าๆก็ได้ เซลล์มะเร็งของผู้ป่วยจะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากเซลล์มะเร็งที่มีลักษณะใกล้เคียงเม็ดเลือดขาวปกติ ไปเป็นเซลล์ตัวอ่อน และเกิดภาวะเม็ดเลือดปกติต่ำ ทั้งเม็ดเลือดแดง เม็ดเลือดขาวและเกล็ดเลือด ดังนั้นผู้ป่วยจะมี

อาการต่างๆมากขึ้น คือ มีไข้ เหงื่อออกตอนกลางคืน น้ำหนักลด ภาวะซีด ติดเชื้อได้ง่าย และเลือดออกได้ง่าย และมีเซลล์มะเร็งเม็ดเลือดขาวตัวอ่อนมากขึ้น นอกจากนี้ โรคมะเร็งกระจายเข้าสู่สมองได้บ่อย ผู้ป่วยจะอยู่ในระยะนี้ประมาณ 1-1.5 ปี ขึ้นกับการตอบสนองต่อการรักษาเช่นกัน

3. ระยะรุนแรง ในระยะนี้เซลล์มะเร็งเม็ดเลือดขาวจะกลายเป็นเซลล์ตัวอ่อนเกือบทั้งหมด ทำให้ผู้ป่วยมีอาการคล้ายในมะเร็งเม็ดเลือดขาวมัยอีลอยด์ชนิดเฉียบพลัน คือ โลหิตจาง เกล็ดเลือดต่ำ มีเม็ดเลือดขาวแบบตัวอ่อนจำนวนมากทั้งในเลือดและไขกระดูก นอกจากนี้ ผู้ป่วยอาจมีอาการคัน และมีผื่นขึ้นตามตัว หากผู้ป่วยมีเม็ดเลือดขาวสูงมากกว่า 100,000/ลูกบาศก์มิลลิเมตร จะทำให้ผู้ป่วยเกิดกลุ่มอาการเม็ดเลือดขาวสูงมากมาก คือ กลุ่มอาการเกิดจากเม็ดเลือดขาวที่สูงมากเหล่านี้อุดกั้นในหลอดเลือด และในเนื้อเยื่ออวัยวะต่างๆ จึงทำให้เนื้อเยื่อ/อวัยวะเหล่านี้ สูญเสียการทำงาน เช่น ในสมอง และในไต ผู้ป่วยมักจึงเสียชีวิตภายในระยะเวลาประมาณ 3-6 เดือน ถึงแม้จะได้รับการรักษาก็ตาม

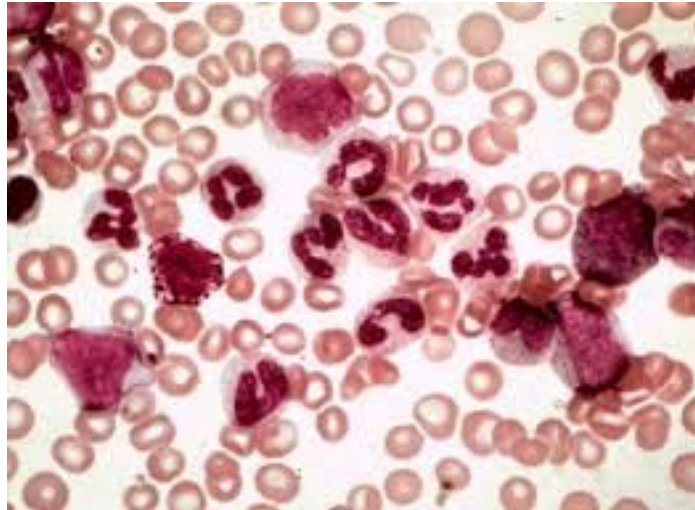
การตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อการวินิจฉัย

- การตรวจหาค่าความสมบูรณ์ของเม็ดเลือด (complete blood count) จะพบปริมาณเม็ดเลือดขาวมัยอีลอยด์ ทั้งตัวแก่และตัวอ่อนมากขึ้น
- การตรวจไขกระดูก จะพบปริมาณเม็ดเลือดขาวมัยอีลอยด์ ทั้งตัวแก่และตัวอ่อนมากขึ้น
- การตรวจโครโมโซมจากไขกระดูก จะพบฟีลาเดลเฟียโครโมโซมประมาณ 90-95% ของผู้ป่วย

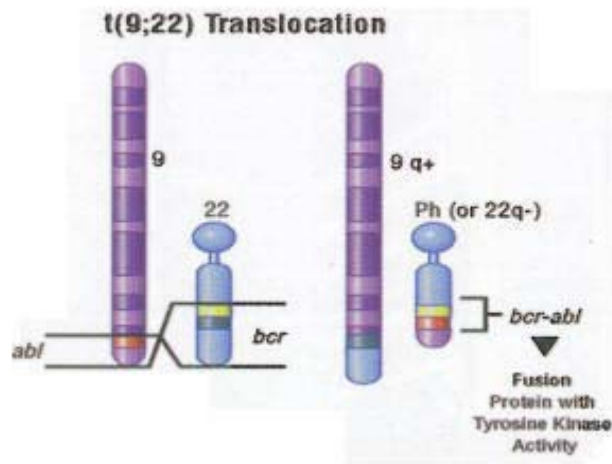
การรักษา

การใช้ยาทานในปัจจุบันมีหลายตัวยาในการรักษาโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาวชนิดเรื้อรัง โดยยาที่เป็นที่ยอมรับซึ่งเป็นยามาตรฐานในการรักษาสมัยใหม่ คือ ยาอิมมาตินิบ รับประทาน ทุกวัน ซึ่งมีผลการรักษาทางคลินิกเป็นเวลา 8 ปี พบว่ามีอัตราการรอดชีวิตถึง 85% หากผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวชนิดเรื้อรังดื้อยาอิมมาตินิบ ก็ยังสามารถยานิโลตินิบหรือดาซาตินิบ ซึ่งมีประสิทธิภาพในการรักษาสูงกว่า ในการรักษาได้

นอกจากนี้ยังมีวิธีการรักษาโดย การปลูกถ่ายไขกระดูก ซึ่งเป็นการรักษาวิธีเดียว ที่สามารถรักษาผู้ป่วยให้หายขาดได้ แต่มีข้อจำกัดที่จะต้องหาผู้บริจาคเซลล์ไขกระดูก ที่มีเอช แอล เอ ตรงกับผู้ป่วยและอายุผู้ป่วยไม่เกิน 55 ปี ทำให้มีเพียงร้อยละ 20 ของผู้ป่วยเท่านั้น ที่สามารถเข้ารับการรักษาด้วยการปลูกถ่ายไขกระดูก

ภาพมะเร็งเม็ดเลือดขาวชนิดเรื้อรังแบบมัยอีลอยด์

ภาพฟีลาเดลเฟียโครโมโซม
